

Overordnet analyse

Selskapskontroll i Tynset kommune
(2016 - 2019)

Oslo 6. desember 2016

Rapporten er utarbeidet for oppdragsgiver, og dekker kun de formål som med denne er avtalt. All annen bruk og distribusjon skjer for oppdragsgivers regning og risiko. BDO vil ikke kunne gjøres ansvarlig overfor en tredjepart.

Innholdsfortegnelse

1. Selskapskontrollens formål og innhold	3
1.1. Formål	3
1.2. Selskaper som omfattes av selskapskontroll	3
2. Kommunens eierandeler	4
3. Risiko og vesentlighetsvurderinger	5
4. Anbefaling vedrørende selskapskontroll	6

1. Selskapskontrollens formål og innhold

1.1. Formål

Formålet med selskapskontrollen er å vurdere om den som utøver kommunens eierskap gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, og forvalter kommunens eierinteresser slik de er uttrykt i kommunens vedtak og forutsetninger. Dersom en kommune går inn i et selskap, vil også kommunens økonomiske interesser i selskaper være av interesse om blir ivaretatt.

Selskapskontroll kan være todelt:

1. Eierskapskontroll; dette er en obligatorisk del av selskapskontrollen.
2. Forvaltningsrevisjon; dette er en frivillig del av selskapskontrollen.

Eierskapskontroll

Kontrollutvalget skal gjennom eierskapskontrollen påse at kommunen fører kontroll med forvaltningen av eierinteressene kommunen har i selskapene. I dette ligger å kontrollere om den som utøver kommunens eierinteresser i selskaper gjør dette i samsvar med kommunestyrets beslutninger, vedtak og intensjoner.

Forvaltningsrevisjon

Når det gjelder forvaltningsrevisjon skal kontrollutvalget påse at det føres kontroll med at den økonomiske forvaltning foregår i samsvar med gjeldende bestemmelser og vedtak, og at det blir gjennomført systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

1.2. Selskaper som omfattes av selskapskontroll

Selskapskontroll omfatter alt kommunalt/fylkeskommunalt eierskap som er organisert med hjemmel i andre lover enn kommuneloven, samt interkommunalt samarbeid ettersom disse er egne rettssubjekt. Det betyr at interkommunale selskaper, aksjeselskaper og evt. samvirkeforetak er omfattet av selskapskontrollen.

Kontrollutvalgets plikt til å gjennomføre selskapskontroll påvirkes ikke av eierskapets omfang eller av hvem som evt. er medeiere. Selskapskontrollens innhold og omfang kan imidlertid påvirkes av dette. For eksempel vil rammene for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll være påvirket av manglende innsynsrett etter kommuneloven § 80 i selskaper som ikke fullt ut - direkte eller indirekte - er eid av kommuner/fylkeskommuner. Følgende oversikt viser selskapsformer og selskapskontrollens nedslagsfelt:

Oversikt over selskapskontrollens nedslagsfelt		
Hjemmel	Eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon Kopl. § 77 nr. 5 KU-forskrift § 14	Innsyn og begrensninger Kopl. § 80, 1. ledd KU-forskrift § 14
Heleide AS	JA	JA
Interkommunale selskaper (IKS)	JA	JA
AS med kommunale og private interesser	JA	NEI
Interkommunalt samarbeid, eget rettssubjekt	JA	JA

Tabell 1: Oversikt over selskapsformer og hjemmel for eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

Av tabellen framgår det at bare er i aksjeselskaper med flere eiere enn kommuner/fylkeskommuner hvor revisor ikke har fullt innsyn i selskapene med hjemmel i kommuneloven. I slike tilfeller må revisjonen/kontrollen basere seg på innsyn i åpne kilder eller alternativt på et utvidet innsyn etter særskilt avtale med de øvrige eierne. Når det gjelder stiftelser er ikke disse omfattet av selskapskontroll.

Vår analyse tar for seg risiko på et overordnet og generelt grunnlag, det vil si at den ikke er uttømmende i forhold til de områder som det kan være hensiktsmessig å utføre selskapskontroll innenfor.

2. Kommunens eierandeler

Følgende oversikt over aksjer og andeler ifølge noten til årsregnskapet 2015 er gitt:

Selskapsnavn	Eierandel i selskapet	Balanseført	Balanseført
		31.12.15	31.12.14
Nord-Østerdal Kraftlag	2274 aksjer	113 700	113 700
Studentersamfunnets hus	10 andeler	1 000	1 000
AL Biblioteksentralen	3 andeler	900	900
Alvdal Skurlag AL	171 andeler	17 100	17 100
Stiftelsen Fredheim verneheim	2 andeler	12 000	12 000
Haverslia borettslag		5 000	5 000
Kvikne utviklingslag	4 andeler	2 000	2 000
Kommunekraft AS	1 aksje	1 000	1 000
Alfarheim borettslag, innskudd		2 845 000	2 845 000
Alfarheim borettslag, andeler		1 100	1 100
Aksjer FIAS	950 aksjer	95 000	95 000
Norsk Skogindustri		1 453	1 453
Kvikne-Rennebu Kraftlag	160 andeler	16 000	16 000
Egenkapitalinnskudd KLP		12 750 618	11 574 641
Meskano AS	94 %	495 000	495 000
Tekstilvask innlandet AS	1 aksjer	62 818	62 818
Andel Midt-Hedmark Brann og Redn.	9,90 %	840 000	840 000
Glommen skog		3 859	3 859
Frivilligsentralen, grunnkapital		100 000	100 000
Rørosregionen Næringshage AS	14,50 %	50 000	50 000
Abakus	ca 91 aksjer, dvs 1/11av kap.	136 364	0
Tynset Arrangement	15 andeler	15 000	0
		17 564 912	16 237 571

Tabell 2: Oversikt over aksjer og andeler i Tynset kommune. Kilde: Årsregnskapet for 2015, note 5.

Tynset kommune gir i eierskapsmeldingen 2013 en oversikt over de viktigste selskapene der Tynset kommune har eierinteresser eierskap i selskaper, herunder eierandeler og formålet med eierskapet. Denne beskriver både kommunens eierstyring og gir informasjon om eierinteressene. Når det gjelder selskapsformene omtaler eierskapsmeldingen også kommunale foretak, interkommunalt samarbeid og vertskommunesamarbeid som alle faller utenom regelverket for selskapskontroll etter kommuneloven § 80.

Følgende selskaper nevnes i eierskapsmeldingen:

1. Meskano AS ble etablert i 2008 og Tynset har en eierandel på 94,3 prosent Formålet med atføringsbedriften er å bistå deltakerne med å virkeliggjøre en aktiv verdiskapende tilværelse.

2. Nord-Østerdal kraftlag hovedformål er energiforsyning og hva som står i forbindelse med dette, samt bidra til annen verdiskaping i Nord-Østerdal. Kommunen poengterer at man ikke har formelle styringsmuligheter utover årsmøte hvor alle representanter har en stemme.
3. Fjellregionen IKS (FARTT) eies av fem kommuner hvor Tynset er én av disse. I eierskapsmeldingen står det at formålet er at «Selskapet skal utvikle og etablere tekniske løsninger, samt drifte systemer for informasjons- og kommunikasjonsteknologi i eierkommunene på de områder der dette er kostnadseffektivt.
4. Midt-Hedmark brann- og redningsvesen IKS eies av 10 kommuner. Tynset kommune har en eierandel på 9,9 prosent. Formålet med selskapet er å forvalte brann- og redningstjenesten på vegne av eierne (kommunene). Selskapet har ansvar for brannforebyggende arbeid, opplæring, kontroll av piper og ildsteder samt feiing.
5. FIAS AS er stiftet av 10 kommuner hvor Tynset er en av eierne. Formålet med selskaper er å: «... ivareta eierkommunenes lovpålagte oppgaver innen renovasjon, samt avfallhåndtering og avfallsbehandling, og selskapet har en eksklusiv rett og plikt til å utføre disse oppgavene.» FIAS utfører i tillegg oppgaver som ligger utenfor eierkommunenes lovpålagte oppgaver som behandling av næringsavfall, evt. behandling av husholdningsavfall fra andre kommuner.
6. Alvdal Skurlag AS er et selskap hvor Tynset har en eierandel på 0,25 prosent. Formålet med selskapet er produksjon av trebaserte produkter samt salg av byggevarer. I eierskapsmeldingen står det at det er naturlig å vurdere om det er hensiktsmessig at Tynset kommune skal ha eierandeler i Alvdal Skurlag i fremtiden.

3. Risiko og vesentlighetsvurderinger

Når det gjelder risiko kan det være aktuelt å vurdere:

- Risiko for at selskapet ikke driver i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger.
- Risiko for at selskapet ikke driver i tråd med lover og regler og på en økonomisk forsvarlig måte.
- Risiko for at den som forvalter kommunens eierinteresser i selskapet ikke gjør dette i samsvar med kommunens vedtak og forutsetninger.

I tillegg til denne vurderingen gjøres det også en vurdering ut fra hvor vesentlige de er for kommunen (vesentlighetsanalyse). Ovenfor er det gitt nærmere opplysninger om selskaper hvor Tynset kommune har eierinteresser.

På denne bakgrunn er det utledet kriterier for vesentlighetsanalysen, som kan være til hjelp når kontrollutvalget skal prioritere hvilke selskaper som skal være gjenstand for selskapskontroll:

1. Selskap der det er avdekket mulige risikoforhold.
2. Selskap med bare offentlig eierskap.
3. Selskap som har et samfunnsmessig ansvar.
4. Selskap som har direkte tjenestetilbud til kommunens innbyggere.
5. Selskap som leverer virksomhetskritiske tjenester til kommunen.
6. Selskap som er heleide av kommunen.
7. Selskap der kommunen har omfattende eierinteresse i tall på aksjer (flertall) eller stor økonomisk del av aksjekapitalen,
8. Økonomisk gevinst/tapspotensiale for kommunen.
9. Etikk og omdømme.

Rådmannen informerer om at de fleste selskapene som kommunen har eiendeler i, fungerer tilfredsstillende.

Av eierskapsmeldingens eierskapsstrategi legger ikke kommunen opp til særskilte endringer i eierandeler, utøvelse av eierskapet eller kommunikasjon mellom selskapene og kommunen. Kommunen beskriver imidlertid sin rolle som eier for de ulike selskapene. Dette gjelder rollene til både kommunestyrets, eierrepresentantene og folkevalgte som styremedlemmer. I den sammenheng er det også gitt retningslinjer for eierskap, ledelse og kontroll. Her poengteres det blant annet at kommunen bør følge KS' anbefalinger som innebærer at diskusjoner knyttet til eierskap bør tas med hele kommunestyret.

Selskapskontroll er obligatorisk. Mest aktuelt synes det å være å se etter at retningslinjer og rutiner for rapportering fungerer tilfredsstillende.

4. Anbefaling vedrørende selskapskontroll

Kontrollutvalget drøftet utkast til rapport om selskapskontroll. I forbindelse med valg av selskaper for selskapskontroll, ble også Frivillighetssentralen tatt opp. Dette er imidlertid en stiftelse som ikke er omfattet av selskapskontroll¹.

Anbefalingene er her knyttet nesten utelukkende til størrelsen samt hvor politisk viktig de vurderes å være. Vi anbefaler at det gjennomføres eierskapskontroll med:

1. Midt Hedmark Brann og Redning IKS
2. Fjellregionen IKS

I disse selskapene har kommunen betydelige eierandeler, og brann- og redningsvesenet løser viktige samfunnsoppgaver. Fjellregionen IKS drifter og vedlikeholder kommunenes IKT systemer og har ikke vært gjenstand for selskapskontroll/eierskapskontroll tidligere.

Formålet med kontrollen er å se etter at kommunen etterlever retningslinjer og rutiner for eierkontroll vedtatt av kommunestyret, samt at formålet med eierskapet fortsatt er til stede. Det foreslås ikke å gjennomføre forvaltningsrevisjon overfor selskapene.

Det utarbeides konkrete problemstillinger for den selskapskontrollen som kontrollutvalget og kommunestyret bestemmer skal gjennomføres.

Det er viktig å understreke at risiko- og vesentlighetsvurderingene er skjønnsmessige vurderinger basert på foreliggende informasjon, og at kontrollutvalget kan vurdere risikoene knyttet til selskapene ulikt fra det som er foreslått her.

¹ Se kontrollutvalgsforskriften § 14